

Egész életében a jog, az igazság, az igazságosság és az erkölcs egységét vallotta és tanította. Nála tudomány és élet is egységet alkotott. Tudomány, tanítás, ügyvédi munka, alkotmánybírói hivatal mind egy szóban foglalható össze: a közjó szolgálata. És az igazság keresése.

Jogásként, gondolkodó emberként az igazság fáradhatatlan keresése állt érdeklődése középpontjában. Szívesen idézte Ulpianust: a jogtudós feladata, hogy az igazságosságot művelje, s igaz, nem pedig képmutató bölcsességre törekedvén, hivatásszerűen keresse a jó és méltányos ismeretét.

Aki az igazságot keresi, többet ér annál, aki azt állítja, hogy birtokolja. Kirkegaard így írt: „Ha egy napon Isten elé kellene állnom, és Ő így szólna hozzám: az egyik kezemben az igazság, a másikban az igazság keresése: válassz!, én azt felelném: Atyám, bocsáss meg! Az igazság egyedül a Tiéd.”

János bátyám, számodra a keresés véget ért. Bár soha semmit nem tettél életedben jutalomért, hittél a jutalomban. Azt kívánom Neked, hogy az igazat és a jót, amelyet szenvedéllyel és alázattal kerestél, most színről színre szemléld örökkön át! És ne feledkezz meg rólunk ezután sem. Magunknak is azt kívánom, sőt, ígérem, hogy hálásan őrizzük emlékedet és velünk maradó életművedből tovább tanulunk tőled.³⁹

VARGA Csaba
professor emeritus

Zlinszky Jánosról már jogtörténeti munkásságának kezdetétől hallottam, tudtam róla és számon tartottam. Olyannyira, hogy kellően felháborodtam, amikor az 1980-as évek elején, kandidátusi eljárása kapcsán, az akadémiai intézetünkbe rendszerezsen feljárógató Szamel Lajos egykori pécsi professzoromtól éppen Zlinszky magyar civiljogtörténeti feltáró munkájáról lekicsinylő megjegyzést hallottam. Első személyes találkozásra tanácsadó törzsének tagjaként szerettem volna az igazságtételi törvény alkotmányellenesként megsemmisítése tényleges okairól s az Alkotmánybíróságnak emögött megbújó üzenetéről elbeszélgetni egy döntéshozóval. Annak lehetőségé helyett, hogy az ifjúkori pécsi „a” barát s egykori évfolyamtárs, ám akkorra egyre sűrűsödően ügy-ellenfélle lett alapító alkotmánybírói elnökségnek bizonyult Zlinszky János, hiszen határozottsága ellenére nyitott volt, beszélgetésünk komolysága ellenére személyes benyomásokat, sőt segíteni akarást is felvillantó. Így hát számos háttérkörményt megérthettem beszélgetésünkből – mindenekelőtt s számomra drámaian régi gyanúmnak külső megerősítéseként az adott törvénykezdeményezés egész folyamatából azt a számukra adódó tanulságot, hogy mintha valamiféle gesztenye kikaparására szánnák őket, mert maga a miniszterelnök úgymond csak fél szívvel áll az igazságtételi szembenezés mögött.

³⁹ Elhangzott a budai ciszterci Szent Imre plébániatemplomban 2015. június 29-én, Szent Péter és Pál apostolok főünnepén tartott gyászmisén.

Évekkel később nem megkeresésem tényét, hanem célját éreztem szívet melengetőnek, amikor felhívott a katolikus egyetemi jogi kar előkészítésében való munkálkodásra. Közismert, hogy a kommunista hatalomátvétel őt kezdő egyetemistaként érte, és kényszerpályára kényszerítette. Saját élettörténetében megkésetten lett – tizenhárom évvel ifjabb hozzám képest, de tehetségétől függetlenül csak évnivel korábban – kandidátus, majd tudományok doktora, végül egyetemi tanár. Viszont az előkészítésre általa kiválasztott bizottságban egyedül voltam egyetemi tanár jogász, aki fővárosi akadémiai/egyetemi berkekkel ismerős, hiszen három évtizede már megszakítatlanul azokban munkálkodó, ráadásul soknyelvű publikációs természetű s nemzetközi tapasztalattal. Nos, jóleső az arra emlékezés, hogy milyen mélységes és mozdíthatatlan eltökéltséggel járt el bármely ügyben. Eltérő gondolat, kritikus ellenvélemény egyaránt felhozható volt, hiszen bármiről szívesen beszélgetett; de magabiztosságán, elhatározásán igencsak nehezen változtatott. A légkör egyszerűen jó volt körülötte. Előzékeny nyugodtság, szerény színezet alatt eltökélt ön-túlvállalás – csupán arra nyitottan, hogy azt környezetéből bárki egy további területen is segítse vagy biztosítsa. Többtefeladatot utólérhetetlenül mindig maga keresett – saját maga számára; és ebben a bármikor másik csak annyiban lehetett partner, hogy önnön személyisége, hivatása, jártassága vagy ismeretése esetleges specialitásaival ehhez hozzájáruljon. Így valóban e bizottsági munkahónapok nyomán Bagdy Gábor, Botos Katalin, Erdő Péter, Jobbágyi Gábor és Tersztyánszky Éva társaságában közös munkánk gyümölcse lett a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának létrejötte; ennek kontúrjait és színeit (bennük az országos átlagból kiemelkedő sajtóságos megoldásokkal, többletekkel s egész szellemiségével) azonban gyakorlatilag minden esetben az ő – feltehetően hosszú időközön keresztül érlelt, mert felvetésekor már mindig kiérleltnek tetsző – elgondolásai vagy éppen ötletei határozták meg. Rengeteget beszélgettünk s vitáztunk; summázként azonban mindezek eredménye aligha lehetett több, mint hogy erősítettük vagy gyengítettük, végső soron finomítottuk az általa felvetetteket. Ő hatvanhét éves volt akkor, legfiatalabb bizottsági tagunk harmincnyolc, magam pedig Botos Katalin együtt ötvennégy évesek – mindannyiunk bőséges tudással, tapasztalattal, s persze jószándékkal; ő azonban érett, bár még merni vágyással párosulni tudó bölcsességgel is.

Magam a hazai jogászságból elsőlül 1990–1993, majd 1995–1998 közt nyertem – hatalmas nemzetközi konzorciummal a hátam mögött – ma milliárdosnak bizvást mondható TEMPUS-pályázatot, ő pedig 1991–1994 között.⁴⁰ Sok tekintetben és jól

⁴⁰ Érdemes rögzítenem, hogy karalapítási fáradozásával egyidőben, 1995-ös kezdettel maga is pályázott Brüsszelben egy újabb három éves nekifutásra, amibe már a leendő kart is beletervezte; ez azonban nem nyert jóváhagyást. Kérésére – sikeresként – magam mentem ki Brüsszelbe, hogy indokaikat megtudva, János a következő évben már több eséllyel újra pályázhasson. Ennek megtörténtéről azonban nincs tudomásom. A saját 1995–1998-as projektembe azonban már be tudtam – utólag, négy hazai és huszonnyolc európai gazdasági közösségi rektor írásbeli jóváhagyásával – vonni a PPKE JÁK mint ötödik magyar intézmény részvételét, s ez, saját választásomból, persze, de a friss kar (így személy szerint Frivaldszky János, Horkay Hörcher Ferenc, Chertes Attila, Paczolay Péter, Paksy Máté, Tattay Szilárd, s maga Zlinszky János, akinek jogászhatóság-tankönyvét például – mint utólag kiderült, az Alkotmánybíróság bőkezű támogatásával párhuzamosan – közel háromnegyed millió akko-

együttműködtünk; bizalmi alapon kisegítettük egymást, hogy eltérő projekt-prioritásainkkal és nyugati partner-hálózatunkkal jogász-szakmai újjáépülésünket a kommunizmusból nagyobb hatékonysággal előmozdítsuk.

Lételeme volt az építő cselekvés. Például, bár naponta érintkeztünk, ahelyett, hogy mint majdani alapító intézetvezetőnek bármire felhatalmazást adott volna, első piliscsabai összeövetelünkön – az anyámmal egyidős Gál Feri bácsi rektorunk ünnepi szentmiséjét követően (akit már a katolikus egyetem létrejöttében miniszterelnöki tanácsadóként bábáskodva, s ezért sokszor tárgyalva véle esténként plébániáján, úgyszólván jóbaráti közelségből ismertem) – keresetlen közvetlenséggel egyszerűen bemutatta jogbölcséleti intézetemben leendő saját munkatársaimat,⁴¹ nem is indokolva, hogy miért kész helyzetet teremtve járt el. Tanmenetünkben jogbölcséleti tárgyam mellett csak a jogtudományokba bevezetés és az államelmélet indítása volt kezdetektől időszerű. Ez az, amit magam biztosíthattam, előbbi pályakezdemekor volt előljáróm Péteri Zoltán, utóbbi ELTE-tanszéki múltamban megismert nagyszerű ifjabbakból, Paczolay Péter, majd Takács Péter személyében. János iránti bizalomból persze nem morgolódtam – és egy évtizednyi közös lelkesedésből és kemény munkából így állott össze tanszéki szinten az országban „Kiválósági hely” gyanánt egyedülként elismert jogbölcséleti intézetünk. Ugyanez a háttér magyarázhatja, hogy karunk egésze erőteljes alkotmánybírói és miskolci reprezentációból állott össze, hiszen az Akadémia s a többi kar világát János – nem túl régiben szabadulva az ügyvédvilágból – csak kevéssé ismerte.

Ugyanezt a közvetlen eljárást példázza, hogy habár hét éven át viselhettem a tudományos és külügyi dékánhelyettesi tisztséget, e körben eső feladatomban gyakorlatilag egész idő során egy sem adódott: dékán urunk mindent maga, örömmel és fáradhatatlanul szeretett kezdeményezni és az utolsó szögig intézni. Ezzel egyidejűleg persze teljes támogatásával építhettem fel a kari könyvkiadást és könyvtárügyet, az előbbi másfél évtizeden át, az utóbbi hét éven keresztül. Azt azonban már eleve kivívta, hogy személyes könyvszeretetéből s könyvtárának nagylelkűen tanszéki elhelyezéséből rendszert kovácsolva a tanszékek erős s a kar gyengébb könyvgyűjteményi struktúráját intézményesítsük – noha egyébként éppen eleget meséltünk egymásnak arról, hogy az európai világ nagy részében pontosan ekkoriban számolták fel a tanszéki könyvtárak autarkiajának zárt, demokratikusan alig hasznosuló világát, Graztól Párizsig és Lisszabonig hatalmas kari/egyetemi gyűjteményekbe vonva össze az addig szétaprózott és külső érdeklődőnek úgyszólván elérhetetlen könyv- és folyóiratállományokat.

Jó volt vele lenni, közös munkában részt venni, kari operatív bizottságunk heti ülésein gondjait s bármelyikünk felvetéseit megvitatni. Leginkább felemelőek azok az évek voltak, amikor magunk gazdáiként álmainkat – túlnyomórészt persze hatalmas

ri forint honoráriummal s nyomdaköltség átvállalásával finanszírozhattam) termékeny lendületének köszönhetően is, végeredményben pozitív diszkriminációt eredményezett.

⁴¹ Induló minőségében Horkay Hörcher Ferenc filozófus, Frivaldszky János olasz szakos bölcész, valamint a Zlinszky János által vezetett miskolci jogelméleti és jogtörténeti tanszékről H. Szilágyi István – korábról általam is ismert kiváló, kezdeményező kolléga – és Chertes Attila személyében.

emberi bölcsességének és jogászai tudásának, a szó legigazibb értelmében nevelő vénájának, és egészében minden ilyen ügyünkben személyes hitelességének gondolati természetét – szabadon megvalósíthattuk. Ennek volt része eleve nyolc félévre tervezett jogi teoretikus, módszertani és összehasonlító intézeti tárgysorozatunk felépítése, és mindenekelőtt egy *katolikus* jogi oktatás fundálásának a „jog és...” társadalmi–erkölcsi környezetében történő megkísérlése. Életútjának és saját római jogi bölcselmének tanulsága egyként prognosztizálta, hogy a közgazdaságtanon túl milyen mély, a hallgatóságot termékeny és tettekész jövőre tényleg felkészítő filozófiai, logikai, retorikai, kommunikációs megalapozás verhetett nálunk gyökeret másfél évtizeden keresztül.

Pezsgő programokat szerveztek maguknak hallgatóink; magunk gyakorta apostoli nunciust, püspökkari elnököt, püspököket s rendfőnököket fogadtunk; miközben a politikai közéletnek is természetes – mert egyszerre morális megalapozású és tudással felvérteztséget célzó – közegeiként léteztünk. Az *Ítéletben* tanítványaink közéleti tárcákkal jeleskedtek, elméleti képzésük továbbmélyítését követelték, igazi személyes történelmi tanuskódásokat szerveztek komoly vonzerővel például október 23-ai megemlékezésekor.

Tudjuk, éppen szervezéstudományból, hogy minden szabályozás és betagolás óhatatlanul korlátoz, s ezt a sorsot mi sem kerülhettük el. Rendeleti szintű állami egységesítés, egyházi gondoskodás aligha járhatott egyneműsítés nélkül. Ezek hulláma többé-kevésbé egybeesett Zlinszky János dékáni pozíciójának megrendülésével. Olyan átalakulást éltünk meg, mint amikor a szeretet határtalan áradását mérő köteleességteljesítés váltja fel. Ám ő csak állt a vártán, és sohasem panaszkodott. Pedig a formális intézményesedés, a merő professzionalizmus ránk kényszerített kiteljesedésével a bennünket különösen lelkesítő s az egész kari életre (tanártársakra s hallgatóinkra egyként) kisugárzó személyes kezdeményezés örömtelisége és tétje is lassan alább hagyott. Lassan kezdett az is a talán meg sem történt múlt kódébe veszni, ahogyan szükség szerint a munka piszkában is elől járó Jánossal az élen Horváth Attila vagy Tóth Zoltán József birkóznak az ELTE ÁJK könyvtára értékekben bővelkedő feleslegének, vagy az Országos Széchényi Könyvtár külbelki raktárakban őrzött valahai szerzetesi gyűjtemény-roncsainak porával; ahogy magam előbb a Minisztertanács tanácsigazgatási szervének megszüntetett könyvtárát, majd a Tanácsakadémia bőséges feleslegét vetetem át; ahogy a dékán a Magyar Jogász Szövetségtől, a megszűnő Közgazdasági és Jogi Könyvkiadótól, a Máltai Szeretetszolgálattól, a piarista rendi gyűjteménytől, valamint német s osztrák professzori hagyatékokból egész könyvtárakat ment át,⁴² magam pedig Regensburg hatalmas egyetemi könyvtárának duplikát-állományát évente hittudományi, bölcsészeti és jogi karunknak (de zenei és néprajzi hazai gyűjteményeknek is) egyaránt kiválogatom és teljes

⁴² Más szerzetesrendek is segítettek, kivéve a leggazdagabbat, Pannonhalma könyvtárát. Többször is tárgyaltam – Bécsbe vagy Bécsről utaztamban – az ikonikus könyvtárossal, Bánhegyi Miksa atyával, több doboznyi saját könyvajándékkal is keresve készségét, azonban semmi sem származott át tőlük hozzánk, holott budapesti antikváriumokban duplum-állományukból rendszeresen nagy tételekben forgalmaztak.

személyautónyi teherrel – olykor teherautó-kisegítést is igénybe véve – másfél évtizeden át rendszeresen elhozom (amely akciókban legnagyobb személyes fájdalom a mai napig az, hogy habár rektorától megszereztem a közel milliányi tétellel bíró párizsi *Institut Catholique* többszáz négyzetméternyi alagsorban őrzött teljes duplum-állományát, a mi rektorunk formális elfogadó levelének elkészültét már nem tudtam megszervezni).

Szívesen emlékezem Zlinszky János olyan családiasító kezdeményezéseire, mint hogy például saját lakásán teára hívta össze előbb a kar vezető személyiségeit, majd fiatalabbjait is, hogy társasági közegben, házastársakat is magában foglaló együtt-létként, mélyebben megismerhessük egymást s még nagyobb személyes bizalommal munkálkodhassunk a közös ügyért. Ennek meg is volt a foganatja, s karunk sokáig inkább hasonlított egy szerzetesi *fraternitas* közösségére, mintsem egy a munkaerő jelenlétének és célszerű felhasználásának lecsupaszított tényszerűségére építő merő munkahelyre. Ennek pusztá kísérője lehetett, hogy véle együtt többen jónéhány fél-éven keresztül hordoztuk csupán egyetemi címünket s úgyszólván nappalaink és éjjeleink teljes odaadását, míg végre olyan biztonságba érkezettnek érezhettük már hajónkat, hogy magunk is, munkabér viszonzásával, jogilag szintén foglalkoztatottjai legyünk. Nemcsak én jártam haza úgyszólván éjjel; János szintén sokáig még bent munkálkodott, s gyakran rövid napzáró beszélgetésre beugorva csak este fél nyolc körül távozott, noha intézményünk első munkásaként ő rendszerint reggel hat-hét óra tájban már benti íróasztala mögött volt.⁴³

Addig volt igazi elemében az alapító dékán úr, amíg egy hosszú, munkás élet során, immár annak derekán bőven túl, a történelem kényszereitől végre nem béklyózottan, egy intézményi építkezés ügyét végre megrelhelte, s pontosan az Úr színe előtt is legigazabb alkotásként ezen, a katolikus szellemiségű jogásznevelés és ennek háttereként a keresztény értékekre támaszkodó jogtudomány-művelés hazai meghonosításán, illetőleg korszerű újjá formálásán bábáskodhatott. Pápai enciklikákból csakúgy, mint évezredes emberi bölcsességéből tudjuk, a munka az emberi lét legnemesebb értelme, mert folytatása a Teremtő művének. Amint és ahogyan erre lehetőség nyílt, Zlinszky János már korai felnőttiségében ennek gyakorlásában járt elől. Ennek tobzódását élhette át kart alapító és konszolidáló erőfeszítéseiben addig, amíg csak tehette. Mert ennek hiteszerű biztonságú jegyében élt utolsó pillanataig.

Köszönjük, János! Áldjon Isten érte!

⁴³ Családi értelemben is olyan túlfeszítést eredményezett olykor ez, hogy egy esetben Mária asszony panaszára hallgatólagos válaszul feleségemmel meghívtuk a házaspárt akkoriban évtizede szerzett tisztainokai birtokunkra egy hétvégére. Együtt töltöttünk kétéjszakányi tartózkodásnak megfelelő nappali időt, inkább legoldottabban beszélgetve, semmint fürödve vagy a korántsem érdektelen szarvasi-csongrádi-szentesi környéken körülnézegetve. Jól és családi otthonosságban érezték magukat, sőt sikerült úgy beszélgetnünk, hogy hál' Istennek ezután János is visszavett valamelyest munkalendületéből.